

July 1984

สรุปสถานภาพของการประเมินการฝึกหัดครูในประเทศไทย

สมหวัง วิทยานุกุล

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

วิทยานุกุล, สมหวัง (1984) "สรุปสถานภาพของการประเมินการฝึกหัดครูในประเทศไทย," *Journal of Education Studies*: Vol. 13: Iss. 1, Article 7.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.13.1.7

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol13/iss1/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

รายงานสรุป

สรุปสถานภาพของการประเมินการฝึกหัดครู ในประเทศไทย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

๑. ในเชิงปริมาณ ของงานการ ประเมินการฝึกหัดครู อย่างเป็นทางการ ปรากฏว่ามีงาน การประเมินการฝึกหัดครูค่อนข้างน้อยมาก

๒. การประเมิน การฝึกหัดครู ที่ผ่านมาเป็นการ ประเมินในแต่ละจุดตาม ความ สะดวก และความต้องการใช้ผลประเมินของผู้ประเมิน ซึ่งเป็นไปเฉพาะครั้งเฉพาะคราวขาดการประเมิน เป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปปรับปรุงโครงการและแผนงานอย่างทันทั่วทั้งที่ แม้การประเมิน จะเป็นส่วนสำคัญของการวางแผนและการดำเนินงานก็ตามแต่ยังมีได้มีการปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

๓. การประเมินการฝึกหัดครูในอดีตที่ผ่านมา ประเมินเฉพาะบางเรื่องของสภาวะ แวดล้อม ปัจจัยนำเข้า (Input) และผลิตผลของหลักสูตรการฝึกหัดครู ขาดการประเมินอีกหลาย ส่วน โดยเฉพาะขาดการประเมินกระบวนการผลิตอย่างจริงจังเช่นการบริหารงานการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูเป็นต้น กล่าวคือการนำแนวคิดในการวิเคราะห์ระบบไปใช้ในการ ประเมินการฝึกหัดครูยังมีน้อย

๔. ในเชิงหน่วยงานและระดับของการประเมิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน การฝึกหัดครูและมีผลงานการประเมินซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ สถานภาพของการประเมิน การฝึกหัด ครู ได้แก่ฝ่ายการฝึกหัดครู กองแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กองแผน

งาน กองวิชาการ ทบวงมหาวิทยาลัย, กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ อย่างไรก็ตาม ภายใต้นหน่วยงานเหล่านี้ไม่มีส่วนงานและเจ้าหน้าที่ประจำเกี่ยวกับการประเมินการฝึกหัดครูโดยตรง นอกจากนี้การประเมินการฝึกหัดครูในอดีตส่วนหนึ่งเป็นงานในระดับบุคคลซึ่งเป็นการประเมินเชิงสำรวจเพื่อประกอบการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการรับปริญญา โดยสรุป การประเมินการฝึกหัดครูที่ผ่านมา มีการประเมินในทุกระดับ กล่าวคือระดับบุคคล ระดับสถาบัน ระดับกระทรวง/ทบวง และระดับชาติโดยมิได้มีหน่วยการประเมิน ที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นการประสานงานการประเมินการฝึกหัดครูทั้งระบบจึงยังมีบงกชขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือยังขาดเอกภาพในการประเมินการฝึกหัดครูอย่างชัดเจน

๕. จุดมุ่งหมายของการประเมินการฝึกหัดครู ปรากฏว่าส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) เช่นการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูฉบับต่าง ๆ เป็นต้น แม้จะมีการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานหรือโครงการอย่างทันท่วงทีอยู่บ้าง แต่มีค่อนข้างน้อยมาก ทำให้การประเมินมิได้สรรค์สร้างการพัฒนาในวงการฝึกหัดครูได้มากเท่าที่ควร

๖. รูปแบบและวิธีการประเมินการฝึกหัดครูที่นิยมใช้กันมากได้แก่รูปแบบการประเมินเชิงสำรวจโดยนิยมสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เป็นการประเมินตามการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง รองลงมาคือการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลเชิงสถิติที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการประเมินโดยใช้โมเดลการประเมินตามแนวการวิเคราะห์ระบบ เช่น CIPP Model เป็นต้น มีใช้กันน้อยมาก เป็นที่น่าสังเกตว่ารูปแบบการประเมินเชิงการทดลองมิได้นำมาใช้ในการประเมินการฝึกหัดครูเลย

ในวิธีการประเมินโดยเฉพาะการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูระยะที่ ๔ ซึ่งเป็นเพียงการติดตามโครงการในเชิงปริมาณเป็นส่วนใหญ่ ขาดข้อมูลที่จะ “ประเมิน” แผนพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างจริงจัง ขาดการสังเคราะห์ผลการติดตามในเชิงประเมินแผนพัฒนาการศึกษาการฝึกหัดครูทั้งฉบับ การประเมินแผนพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูฉบับที่ ๔ จึงมิได้สะท้อนภาพของปัญหาและความต้องการทางด้านการฝึกหัดครูอย่างชัดเจน เช่นการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูในระยะที่ ๓

๗. งานที่เกี่ยวกับการประเมินการฝึกหัดครูในอดีต ส่วนใหญ่เป็น “งานวิจัย” มากกว่า “งานประเมิน” กล่าวคือมุ่งสำรวจหรือแสวงหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ แต่มิได้มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ตัวอย่างงานประเมินการฝึกหัดครูที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ได้แก่ “การประเมินหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตสาขาจิตวิทยาการศึกษา” และในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตผลของหลักสูตรได้แก่ “การประเมินสมรรถภาพครูของบัณฑิตทางการสอนวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย”

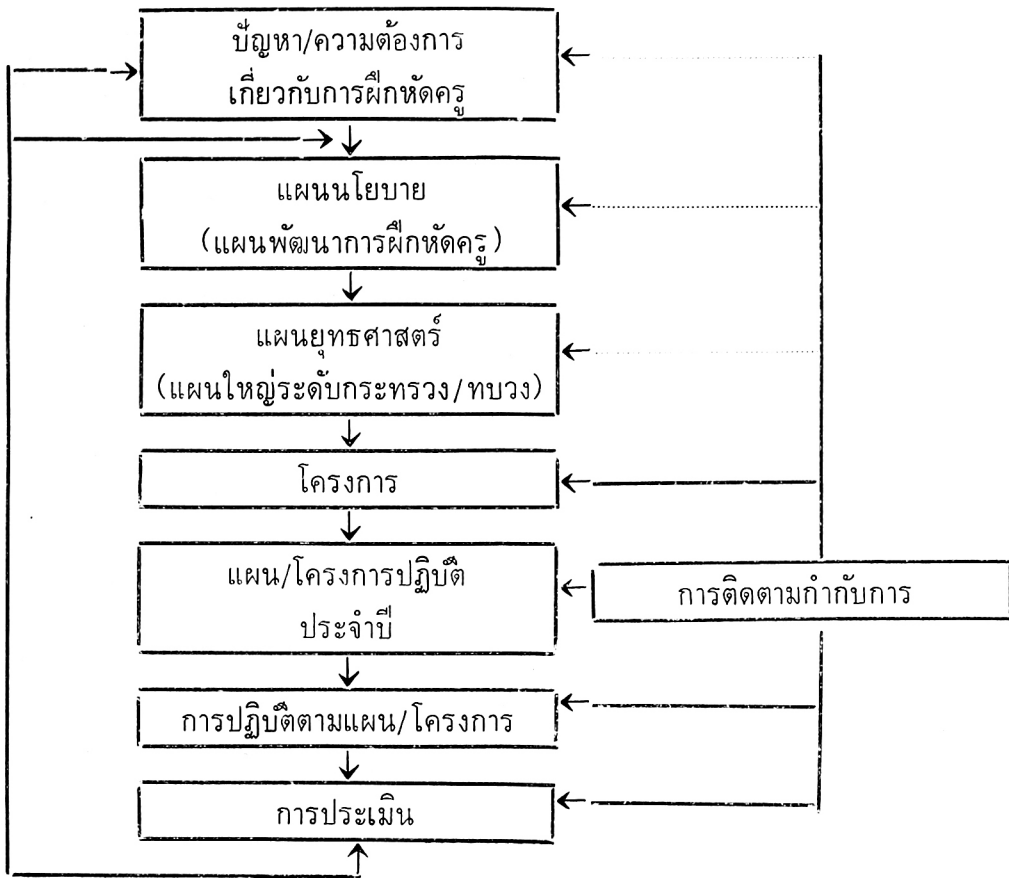
๘. รายงานการประเมินการฝึกหัดครูที่เผยแพร่ได้มีอยู่อย่างกระจัดกระจายทำให้ยากแก่การนำผลการประเมินไปใช้เป็นประโยชน์ ขาดระบบการแลกเปลี่ยนเอกสารการประเมินตลอดจนขาดระบบการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยผลิตความรู้ทางด้านการประเมินกับหน่วยปฏิบัติการประเมินการฝึกหัดครู

๙. การประเมินการฝึกหัดครูที่ผ่านมาไม่ว่าเป็นการประเมินระดับบุคคล ระดับสถาบัน ระดับกระทรวง/ทบวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับชาติ เป็นการดำเนินการประเมินเฉพาะหน้า มิได้มีการเตรียมการในเรื่องระบบคลังข้อมูลที่จัดเก็บไว้เป็นประจำ ถ้าต้องการประเมินการฝึกหัดครูไม่ว่าในเรื่องใดต้องเริ่มต้นด้วยการจัดเก็บข้อมูลใหม่ทุกครั้งซึ่งอาจทำให้การประเมินมีจุดอ่อนเนื่องด้วยมีระยะเวลาไม่พอเพียงที่จะทำให้การประเมินมีคุณภาพตามหลักสากลได้

๑๐. ผลกระทบจากการประเมินการฝึกหัดครูต่อการปฏิบัติยังอยู่ในวงจำกัด ยิ่งในการประเมินระดับชาติจะมีผลกระทบจริงจังในระดับปฏิบัติเพียงใดยังเป็นที่น่าสงสัย ตัวอย่างเช่นผลการประเมินปรากฏว่าถ้าไม่ลดจำนวนการผลิตลง บัณฑิตครูระดับปริญญาจะล้นตลาดแรงงานเป็นอันมาก การที่สถาบันผลิตครูต่าง ๆ จะถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดยังเป็นเรื่องที่น่าสงสัยไม่น้อยในสภาพของสังคมที่ถือประโยชน์แห่งตนและการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันเป็นใหญ่

ข้อเสนอแนะในการประเมินการฝึกหัดครู

๑. ในการประเมินการฝึกหัดครู ควรจะต้องประเมินทั้งระบบของการฝึกหัดครูแม้การฝึกหัดครูของประเทศไทยจะอยู่ภายใต้สังกัดหลายสังกัดก็ตาม จำเป็นต้องหาทางประสานนโยบายประสานแผน และประสานการปฏิบัติ ซึ่งขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานการฝึกหัดครูขึ้นทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้นับว่ามีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของการฝึกหัดครูของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการประเมินการฝึกหัดครูทั้งระบบ อาจแสดงด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

ในการดำเนินโครงการพัฒนาการฝึกหัดครูจำเป็นต้องมีการควบคุมกำกับการอย่างเหมาะสม การประเมินการฝึกหัดครูไม่ว่าระดับแผนนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ หรือโครงการก็ตามจะต้องประเมินให้ครบวงจร คือสภาวะแวดล้อม หรือจุดมุ่งหมายของแผนหรือโครงการ บัณฑิตเบื้องต้นหรือทรัพยากร กระบวนการผลิตของสถาบันฝึกหัดครู และผลิตผลของแผนหรือโครงการเกี่ยวกับการฝึกหัดครู ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแผนหรือโครงการเหล่านั้น

๒. งานการประเมินการฝึกหัดครูมีน้อย อาจเป็นได้ว่าการประเมินโครงการยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับเมืองไทย อีกทั้งเรามีได้สนใจในคุณภาพของบัณฑิตอย่างจริงจังซึ่งขณะนี้การผลิตครูในเชิงปริมาณ เราสามารถผลิตได้ตามที่ต้องการแล้ว ผู้บริหารสถาบันการผลิตครูควรมีนโยบายและโครงการส่งเสริมคุณภาพของบัณฑิตครูอย่างจริงจังได้แล้ว พร้อมทั้งควรเผยแพร่ศาสตร์ที่ว่าด้วยการ ประเมินโครงการ ซึ่งขณะนี้ มีสอนกันในบางสถาบันเท่านั้นให้เป็นที่รู้จักและมี

ความรู้ความสามารถทั้งระดับผู้บริหารสถาบัน ผู้บริหารโครงการ และควรจะมีผลิตภัณฑผลและประเมินโครงการควบคู่กันด้วย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือผู้บริหารสถาบันผลิตครูพร้อมที่จะบริหารด้วยการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการวางแผนงานล่วงหน้า สนใจทั้งกระบวนการผลิตและคุณภาพของผลิตผล มีการควบคุมกำกับการปฏิบัติตามแผนและโครงการ ถ้าผู้บริหารสถาบันผลิตครูมีพฤติกรรมการบริหารดังกล่าว จะส่งเสริมการประเมินการฝึกหัดครูอย่างมีระบบเป็นอย่างมาก

๓. การฝึกหัดครูยังขาดการประเมินการดำเนินงานการผลิตครูเป็นระยะ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงงานผลิตครูให้มี ประสิทธิภาพ อยู่เสมอ ซึ่ง คณะอนุกรรมการพิจารณาเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาการฝึกหัดครู ได้วิเคราะห์ว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจาก (๑) จุดมุ่งหมายระดับโครงการยังคลุมเครือไม่ชัดเจน (๒) จุดมุ่งหมายในระดับวิชาต่าง ๆ ยังไม่มีความมั่นใจว่าจะสนองจุดมุ่งหมายระดับโครงการจริงหรือไม่ (๓) ขาดหน่วยงานการประเมินผลที่จะทำหน้าที่ประเมินผลเรื่องนี้ และ (๔) งานผลิตครูไม่ได้จัดดำเนินการในลักษณะของโครงการ แต่ได้ดำเนินในลักษณะงานประจำ เป็นผลให้ผู้เกี่ยวข้องมักจะมองข้ามหรือละเลยการประเมินผล คณะอนุกรรมการได้วิเคราะห์สถานภาพของการประเมินผลการฝึกหัดครู มีการประเมินกันอยู่บ้าง แต่ทำเฉพาะจุดไม่ครอบคลุมทั้งระบบการฝึกหัดครูทั้งหมด และไม่สามารถนำผลประเมินดังกล่าวมาปะติดปะต่อให้เห็นทั้งระบบได้ จึงเสนอแนะให้มีหน่วยประเมินผลการฝึกหัดครูขึ้น ๓ ระดับ โดยให้ทุกระดับมีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกัน คือในระดับคณะหรือวิทยาลัยให้มีหน่วยงานสารสนเทศเพื่อรวบรวมข้อมูลวิจัย และประเมินผลเพื่อปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ในสถาบันฝึกหัดครู ในระดับมหาวิทยาลัยหรือกรมให้มีหน่วยวิจัยสถาบัน ดำเนินงานในเรื่องนี้ และในระดับรวมทั้งประเทศ ให้สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติดำเนินการ โดยมีคณะอนุกรรมการประสานงานการฝึกหัดครู เป็นผู้ดูแลในเรื่องนี้ คณะอนุกรรมการประสานงานการฝึกหัดครูได้มีมติรับหลักการ และเสนอให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการศึกษาและจัดร่างรูปแบบของระบบการประเมินผลการฝึกหัดครู ซึ่งขณะนี้คณะอนุกรรมการได้ประชุมไปแล้ว ๒ ครั้ง ได้นำแนวคิดในการวิเคราะห์ระบบมาวิเคราะห์ระบบการฝึกหัดครู มีการระบุปัจจัยเบื้องต้นที่ควรมี กระบวนการควรปฏิบัติ และผลผลิตที่ควรได้รับในแต่ละระดับเช่น

ในระดับชาติผลิตผลที่คาดหวังได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครู นโยบายการผลิตครู ระบบคลังข้อมูลการฝึกหัดครู ผลการประเมินการฝึกหัดครูระดับชาติ เป็นต้น เมื่อคณะกรรมการได้กำหนดตัวแปรทั้งหลายครบถ้วนก็จะได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินตัวแปรเหล่านี้ พร้อมทั้งแนวทางในการประเมินให้สอดคล้องกันทั้งสามระดับ พร้อมทั้งจะมีการทดลองนำไปปฏิบัติจริงเพื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้คณะกรรมการ ประสานงานการฝึกหัดครู พิจารณาดำเนินการให้มีการนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ในทัศนะของผู้วิเคราะห์ เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว มีข้อสังเกตในการตั้งหน่วยประเมินผลการฝึกหัดครูซึ่งน่าจะมีคำว่า “พัฒนา” อยู่ด้วย เพราะการประเมินผลในประเทศไทยเรามักจะใช้ในการพิสูจน์ จุดอ่อน จุดบกพร่องต่าง ๆ มากกว่าการใช้การประเมินผลเพื่อการพัฒนาตามหลักการที่แท้จริงของการประเมิน ดังนั้นหน่วยนี้ น่าจะทำหน้าที่ทั้งการพัฒนาการฝึกหัดครูในทุกองค์ประกอบ เช่น บุคลากร องค์กร การบริหาร เป็นต้น และทำหน้าที่ประเมินผลการฝึกหัดครูด้วย ชื่อหน่วยนี้ น่าจะเหมาะสมก็คือ “หน่วยพัฒนาและประเมินการฝึกหัดครู” โดยสรุปหน่วยพัฒนาและประเมินการฝึกหัดครูจะเป็นหน่วยเสนาราชการของผู้บริหารสถาบันฝึกหัดครู กล่าวคือจะทำการศึกษาประเมินสถาบันการฝึกหัดครูของตนเองอย่างต่อเนื่องตามแผน ประเมินที่กำหนด จัดทำแผนพัฒนาการฝึกหัดครูในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนติดต่อประสานงานการพัฒนาและประเมินการฝึกหัดครูในระดับอื่น ๆ

๔. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้ผลการประเมิน มิได้มีคุณภาพเข้ามาตรฐานสากลก็คือขาดข้อมูลที่มีคุณภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประเมินการฝึกหัดครูทั้งระดับชาติ ระดับกระทรวง/ทบวง ระดับกรม ระดับคณะ/วิทยาลัย และระดับภาควิชา หรือคณะวิชา ควรจะมีระบบการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกหัดครูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และควรจะมีการจัดเก็บข้อมูลวันเดียวกัน เพื่อจักสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมารวมกันได้ เช่น หน่วยงานทุกระดับมีการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกหัดครูตามระบบที่ตกลงกันเป็นประจำทุกปีซึ่งอาจจัดทำในรูปของรายงานผลงานประจำปีของแต่ละหน่วยงาน เป็นต้น แล้วส่งให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติรวบรวมเป็นระบบข้อมูลของทั้งระบบการฝึกหัดครู การมีระบบคลังข้อมูลที่มี

ประสิทธิภาพสอดคล้องกันในทุกระดับ จะช่วยให้งานการประเมินการฝึกหัดครูทั้งระบบเป็นไปอย่างประหยัดและมีคุณภาพสูงด้วย

๕. จากการวิเคราะห์พบว่า การประเมินการฝึกหัดครูที่เป็นมายังขาดเกณฑ์การประเมิน น่าจะได้มีการพัฒนาเกณฑ์การประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของการฝึกหัดครู เช่นเกณฑ์ในการประเมินหลักสูตร อาจารย์ นักศึกษาครู กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอน ประสิทธิภาพของการผลิตครู คุณภาพของบัณฑิต เป็นต้น เกณฑ์การประเมินที่ดีควรมีความเป็นปรนัย มีความไว เฉพาะเจาะจง เป็นที่ยอมรับตามหลักสากล ง่ายต่อการคิดคำนวณ ประหยัดและทำหายต่อการปฏิบัติ

๖. การประเมินการฝึกหัดครูที่ทำมาแล้วมักจะไม่เป็นระบบ น่าจักได้นำกรอบความคิดเกี่ยวกับโมเดลการประเมิน ตามแนวการวิเคราะห์ระบบ เช่น โมเดลชิป โมเดลการประจัญหน้า โมเดลการประเมินที่ไม่ได้ยึดวัตถุประสงค์เป็นต้น ไปใช้ในการประเมิน ย่อมมีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการฝึกหัดครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๗. สถาบันฝึกหัดครูทุกแห่งน่าจะนำความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการประเมินการฝึกหัดครูอย่างมีระบบไปทดลองใช้ปรับปรุงงานประจำที่ปฏิบัติอยู่เช่น การกำหนดภาระงานของอาจารย์ ระบบการพิจารณาความดีความชอบ การประเมินหลักสูตร การประเมินกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลิตผลของหลักสูตร การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแผนหรือโครงการปฏิบัติกับแผนยุทธศาสตร์ และแผนนโยบายการพัฒนาการฝึกหัดครู การกำหนดให้แต่ละหน่วยมีการวางแผนและมีการประเมินความก้าวหน้าอย่างจริงจัง ในการปฏิบัติงานครึ่งปี และสิ้นปี เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีการจัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นนักพัฒนาและประเมินการฝึกหัดครู เช่นการให้เรียนรู้งานด้านนี้ด้วยการทดลองปฏิบัติ หรือการฝึกอบรมเพิ่มเติม เป็นต้น.